

С Т А Н О В И Щ Е

От доц. д-р Георги Н. Николов от Исторически факултет на

Софийския университет „Св. Климент Охридски“

относно трудовете на доцент, доктор на науките Цветелин Йорданов Степанов, единствен участник в конкурса за академичната длъжност „ПРОФЕСОР“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Теория и история на културата. История на българската средновековна култура), обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ в Държавен вестник, бр. 61 от 28 юли 2017 г.

Цялата научна биография на Цветелин Степанов е свързана с изследването на историята и културата на Средновековието. Солидна основа за научната му кариера дава средното образование, което той получава в Националната гимназия за древни езици култури в периода 1978–1983 г. През 1985–1990 е студент в Исторически факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, където специализира в катедра „История на Византия и балканските народи“. Тук той става един от учениците и следовниците на покойния български византолог Георги Бакалов (1943–2012). От 1991 до 1994 г. е редовен аспирант (докторант) в Катедра История и теория на културата, Център по Културознание, впоследствие специалност „Културология“ към Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През 1996 г. защитава дисертация на тема „Власт и авторитет в ранносредновековна България“ и получава научната степен „доктор“. През 2015 защитава „голям“ докторат на тема: „В очакване на Края: европейски измерения, ок. 950 – ок. 1200 г.“ и получава научната степен „доктор на науките“.

В преподавателската си работа Цветелин Степанов изкачва последователно кариерната стълба на хоноруван, а след това и на щатен асистент в Катедра „История и теория на културата“ (1994–1997), главен асистент (1997–2006) и доцент (от 2006), където води упражнения и чете лекции по „История на България: Средновековна българска култура“. Забележително е репертоарното разнообразие на водените от него лекционни курсове:

2016: Теория и история на културата“ (съвместно с доц. Валентина Георгиева, курс в специалността „История и философия“ към Исторически факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“).

2010: „История на кавказките народи“ (задължителен курс в бакалавърска програма на специалност „Арменистика и Кавказология“ към Факултет по класически и нови филологии, СУ „Св. Кл. Охридски“).

2008: „Българската култура през VII–XIV век“ (задължителен курс в бакалавърска програма на специалност Културология, СУ „Св. Кл. Охридски“).

2008: „Между Изтока и Запада: българската култура, VII–XIV в.“ (избираем курс в бакалавърска програма на специалност Културология, СУ „Св. Кл. Охридски“).

2008: „Средновековната българска култура в евразийски контекст“ (избираем курс в бакалавърска програма на специалност Културология, СУ „Св. Кл. Охридски“).

2006: „Движими и недвижими паметници на културата. Археологически резервати“ (задължителен курс в магистърска програма „Мениджмънт и социализация на културното наследство“, специалност Културология, СУ „Св. Кл. Охридски“).

2000–2002: „Степна Евразия през VI–IX век: власт и идентичности“ (избираем курс в специалност Културология).

2002–2003: „Империи и идентичности“ (в магистърска програма по чуждоезиково обучение, Нов български университет, София).

1997–2002: „Византия извън Византия, или за „употребите“ на византийската култура в България, VII–XI век (избираем курс в специалност Културология).

1997–1998: „Българската култура през XV–XVII век“ (задължителен курс в специалност Културология).

1996–1997: „Всекидневен живот в България, XI–XIV век“ (задължителен курс в специалност Начална педагогика, СУ „Св. Кл. Охридски“).

Научното творчество на Цветелин Степанов е твърде голямо по обем и тематично разнообразно – 6 монографии и над 120 научни статии и студии, публикувани в авторитетни издания на нашата и чужда периодика. Има публикации в България, Чехия, Унгария, САЩ, Англия, Германия, Холандия, Русия, Украйна, Австрия, Гърция, Румъния.

Като учен Цветелин Степанов показва голяма активност и с участието си в различни научни форуми по целия свят. Досега е участвал с доклади и научни съобщения на конгреси, симпозиуми и конференции в София, Пловдив, Велико, Търново, Варна, Кюстендил, Петрич, Банско, Лийдс, Москва, Каламазу, Виена, Белград и др.

В настоящия конкурс Цветелин Степанов се представя с общо 16 научни труда, в това число една нова, отпечатана през 2017 г. монография в обем от 257 страници, съставителство и редакция на 3 книги (2 на български и 1 – на английски), както и 12 статии на български, английски и руски език в сборници и научна периодика.

Монографията „Религии в езическа България. Историографски подходи 1980–2015 г.“. София: Парадигма, 2017. е пръв опит в нашата историографска традиция да бъде направен преглед на различните схващания за религиозния живот в езическа България. В първата глава „Парадигми“, той се спира на няколко езически култа (тенгризъм, зороастризъм, митраизъм, парадигмата за синкретизма) като прави критичен преглед на изказаните в научната, а и в популярната литература хипотези. Във втората глава „Индоевропейската и иранската парадигма в примери“, Цветелин Степанов обстойно анализира религиозната същност на Мадара и скалният релеф, на мартеницата, на някои древни вярвания и представи у българите, на обичая „полазник“, както и на носенето на пояс (колан) в ранносредновековна България. Трета глава е посветена на (не)възможната тракийска парадигма, а в четвъртата се анализира въпроса за християнската проповед сред българите в периода 632–864 г. В крайна сметка авторът стига до извода, че няма една хомогенна религия сред българите и че за бъдещите изследвания трябва са вземе под внимание, както религиозния живот от степите на Средна Азия до Югоизточна Европа, така и „балканското наследство“ в това отношение. Според него наличните изворни свидетелства се интерпретират по-лесно на основата на индо-ирански митологични матрици, отколкото на тюркски такива.

Приложените в конкурса статии имат съществен научен принос в медиевистиката и са свидетелство за аналитичния подход в творчеството на Цветелин Степанов. Заслужават внимание застъпените в статиите някои негови оригинални възгледи. По-специално може да се отбележи тезата, за това, че хан Кубрат (632–665) е имал само трима сина, а не общоприетата в нашата историография, че били петима. Тя не е нова, но Степанов добавя нови, интересни аргументи в тази посока. Същото може да се каже и за твърдението, че на територията на географските региони Македония и

Добруджа е имало прабългарски поселения преди 680 г. Степанов заслужава поздравления и за издадения и редактиран от него сборник със статии на унгарския археолог-медиевист Ищван Ердейи (Erdélyi István), посветени на съкровището от Нодь Сент Миклош и връзката му с българите.

Като цяло, трудовете на Цветелин Степанов имат своята научна стойност в областта на културологията и историята. Те са свидетелство, че авторът е утвърден български учен, който е покрил всички изисквания за научно и кариерно израстване.

* * *

Като се има предвид научната продукция, лекционната натовареност и представянето на Цветелин Йорданов Степанов на национални и научни форуми, давам положителното си мнение, да му се присъди академичната длъжност „ПРОФЕСОР“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Теория и история на културата. История на българската средновековна култура), обявен от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в Държавен вестник, бр. 61 от 28 юли 2017 г.

София, 22 ноември 2017 г.

Доц. д-р Георги Н. Николов

(Заместник-декан на Исторически факултет на
Софийския университет „Св. Климент Охридски“)